

Kadınların Yaşam Hakkı Tehlikede: Doğu ve Güneydoğu Anadolu Kadına Şiddet Raporu

İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi Kadın Komisyonu olarak , "25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü" kapsamında farkındalık yaratmak amacıyla 1 Kasım 2024-1 Kasım 2025 tarihleri arasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kadına Yönelik Şiddet Raporumuzu kamuoyuyla paylaşmak üzere şube binamızda bir basın açıklaması gerçekleştirdik.

İHD Diyarbakır Şube Eşbaşkanı Suzan Mehmedoğlu Aksoy rapor hakkında görüşlerini paylaşırken, raporun değerlendirme bölümü şube yöneticimiz ve Kadın Komisyonu Üyesi Esra Saçaklıdır tarafından okundu.

İHD Diyarbakır Şubesi Başkan Yardımcısı Suzan Mehmedoğlu Aksoy, şunları söyledi: “Biz, kadın kırımına karşı duran her kadın gibi alanlarda olacağız. Kadına yönelik şiddeti kınamak için sadece 25 Kasım haftasında değil, her gün sesimizi yükseltmeliyiz. Kadınlar üzerindeki baskının kaldırılması için devletin adım atması gerekiyor. Kadınları öldüren erkeklere en ağır cezanın verilmesi şarttır.”

Raporun değerlendirme bölümü şube yöneticimiz ve Kadın Komisyon Üyesi Esra Saçaklıdır okudu.

“İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi Kadın Komisyonu olarak , "25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü" kapsamında farkındalık yaratmak amacıyla 1 Kasım 2024-1 Kasım 2025 tarihleri arasında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kadına Yönelik Şiddet Raporunu açıklamak üzere bir aradayız. Raporumuzu açıklamadan önce İHD’li kadınlar olarak, öncelikle kadın özgürlük mücadelesi verirken yaşamı yitiren başta Mirabel kardeşler olmak üzere tüm kadınları saygıyla anıyoruz.

Kadına yönelik şiddet sadece fiziksel olmayıp psikolojik, cinsel, ekonomik, sosyal, sınıfsal şiddet olarak da erkek ve erk tarafından kadına yöneltilen şiddet biçimleridir.

Bu şiddet biçimleri sonucunda ezilen ve kamu otoriterlerini yanında göremeyen kadınlar ekonomik ve sosyal yaşamın dışına itilmekte, yalnızlaştırılmakta ve hatta intihara sürüklenmektedir. Önemle belirtmek isteriz ki bu tür intiharlar toplumsal cinayettir ve önlenmesi için sorumluluk devlete aittir. Raporumuzun kapsadığı zaman aralığında Bölgede en az 5 kadın intihar girişiminde bulunmuş ve yaşamını kaybetmiştir. Bu vakaların genellikle ekonomik ve psikososyal baskıların etkisiyle ortaya çıktığı görülmektedir.

Raporumuz vesilesiyle “Şüpheli ölüm” tabirine olan itirazımızı yineliyoruz ve tekrar dile getiriyoruz; şüpheli kadın ölümü yoktur, etkin yürütülmeyen soruşturmalar vardır. Yıl içerisinde Bölgede en az 46 kadın “kuşku bir şekilde” yaşamını yitirmiş, failler henüz ortaya çıkarılamamıştır. Bu ölümlerin çoğu aile içi veya toplumsal şiddetle bağlantılı olup birçok vakada soruşturmalar etkin yürütülmemiş ya da sürüncemede bırakılmıştır.

Ev içi şiddet; toplum ve devlet tarafından "aile içi meseleler" olarak algılanıp görmezden gelinirken; bu durum bir yandan bu şiddet vakalarının görünürlüğünü ortadan kaldırmakta, diğer taraftan kadınların toplumsal hayatta daha da yalnızlaşmalarına ve seslerini duyuramamalarına neden olmaktadır.

Ev içinde meydana gelen şiddet sonucunda Bölgede en az 29 kadın hayatını kaybetmiş, 9 kadın yaralanmıştır. Elde edilen bu verilerin, ölüm vakalarının bir şekilde dışarıya yansımaları, yaralanmaların ise üzerinin kapatılmasından ileri geldiğini belirtmek isteriz. Bu vakalar, kadına yönelik koruyucu mekanizmaların yetersizliği ve müdahale gecikmelerini göstermektedir. 2025’in “Aile Yılı” olarak ilan edilmesi, kadınların aile içi şiddet sonucu yaşamını yitirmesini durduramamıştır. Devlet, aileyi öne çıkaran politikalar geliştirmeden önce, kadınların hayatını koruyacak, şiddeti önleyecek etkili adımlar atmalıdır. Oysa “Aile Yılı” ilanı, var olan şiddetle mücadele mekanizmalarını güçlendirmek yerine, kadınların şiddet karşısında savunmasız kalma riskini artıran bir çerçeve sunmuştur.

LGBTI+ bireyler, toplumsal cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri nedeniyle artan şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmaktadır. İktidarın bu bireylere yönelik nefret ve ayrımcı söylemleri şiddetin daha da artmasına yol açmaktadır. Bu durum, özellikle LGBTI+ bireylerin cinayetlerle hayatlarını kaybetmesiyle somutlaşmaktadır. Karşılaştıkları şiddet, sadece fiziksel saldırılarla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda psikolojik baskılar, cinsel şiddet ve toplumsal dışlanma gibi pek çok farklı biçimde kendini göstermektedir. LGBTI+ cinayetleri, bu bireylerin toplumsal eşitlik ve güvenlik taleplerinin hiçe sayıldığı ve sistematik olarak göz ardı edildiği bir ortamda gerçekleşmektedir.

Bu cinayetler toplumsal cinsiyet normlarına uymadıkları gerekçesiyle motivasyon bulan nefret suçlarıdır. Hem bireylerin varoluşunu hedef alırken hem de LGBTI+ topluluğunun geniş bir kesimini korku ve güvensizlik içinde bırakmaktadır.

Tüm bu meselelerin yanında hukuk güvenliğini hiçe sayan ve yargısal usulleri çiğneyerek alınan İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılma kararı; toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmekte, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadelenin hukuki zeminlerini zayıflatmakta, şiddet faillerine ceza almaksızın şiddet uygulayabileceklerine yönelik cesaret vermektedir. Bununla beraber; kadınların, kız çocukların ve LGBTI+'ların yaşam hakkı başta olmak üzere temel insan haklarına erişimleri engellenmektedir. Nitekim İstanbul Sözleşmesinden çekilme kararından bu yana artan şiddet vakaları da bu durumu doğrular niteliktedir.

Kadına yönelik şiddette benimsenen cezasızlık politikası sonucunda şiddet failleri cesaretlenmekte ve en temel hak olan yaşam hakkı fail erkek tarafından ihlal edilmektedir. Kadına yönelik şiddetle etkin bir şekilde mücadele etmeyen Devletin bu politikaları neticesinde birçok kadın en yakınındaki erkek tarafından öldürülmektedir.

Toplumsal yaşamdaki şiddet sonucunda bölgede en az 8 kadın yaşamını yitirmiş, 7 kadın yaralanmıştır; ayrıca en az 2 kadın cinsel saldırıya maruz kalmıştır. Bu durum, kamusal alanda kadınların güvenliğinin hâlâ sağlanamadığını ortaya koymaktadır.

Kadına yönelik şiddetin yaşandığı bir diğer yer olan hapisanelerde mahpus kadınlar hem hapisane içerisindeki görevliler tarafından hem de hastane ve mahkemeye yapılan sevkler esnasında diğer kişiler tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmaktadırlar. Hapisane girişinde yapılan çıplak arama dayatmasıyla kadınlar insanlık onuruyla bağdaşmayan bir şiddetle karşı karşıya bırakılmaktadırlar. Bunun karşısında, şiddet uygulayan görevliler hakkında soruşturma başlatılmamakta ve cezasızlık politikası burada da devreye girmektedir.

Kadına yönelik şiddet sadece Türkiye'de değil dünyanın her yerinde giderek artan toplumsal bir sorundur. Ortadoğu'da devam eden çatışma ve savaş hali, dezavantajlı gruplardan olan kadın ve çocuklara yönelik hem aile içinde hem de kamusal alanda maruz kaldıkları şiddetin dozunu arttırmaktadır. Savaş halinden dolayı göçe zorlanan kadın ve çocuklar cinsel saldırı ve cinsel istismar başta olmak üzere çeşitli şiddet türlerine maruz kalmaktadır.

Öte yandan Türkiye'nin en temel sorunlarından biri olan ve insan haklarının önünde en büyük engellerden biri olarak durmaya devam eden Kürt meselesi, kadınlar üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı olarak ciddi etkiler yaratmaktadır. Son dönemde Kürt Meselesi bağlamında yürütülmekte olan çözüm sürecinin kadınların aktif olarak katılımı sağlanmadan, talepleri ve deneyimleri dikkate alınmadan ilerlemesi kalıcı barışın önünde engel teşkil edecektir. Kadınların karar alma mekanizmalarına katılımı sağlanmadan yürütülecek herhangi bir çözüm, eşitlikçi ve sürdürülebilir olmayacaktır.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için ivedi taleplerimiz;

- Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'ne tekrar taraf olmalı ve Sözleşmenin öngördüğü tüm ilkeleri eksiksiz hayata geçirmelidir.
- 6284 sayılı Kanun etkin bir şekilde uygulanmalı; kolluk ve idari makamlar keyfi uygulamalardan vazgeçmelidir.
- Aile içi ve toplumsal şiddet vakalarında soruşturmalar hızlı, adil ve etkili biçimde yürütülmeli; cezasızlık son bulmalıdır.
- Kadınların başvuru ve destek mekanizmalarına ulaşımı kolaylaştırılmalıdır.
- Kadın çalışmaları yürüten sivil toplum örgütleri üzerindeki baskılara son verilmelidir.
- Kadınların ekonomik bağımsızlığını destekleyecek politikalar uygulanmalı; istihdam, eğitim ve sosyal haklara eşit erişimleri güvence altına alınmalıdır.

Son olarak kadına yönelik şiddetin önlenmesi için Devletin tüm birimlerine etkin rol üstlenmesi ve sorumluluklarını eksiksiz yerine getirmesi gerektiğini hatırlatıyoruz.”

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ DİYARBAKIR ŞUBESİ KADIN KOMİSYONU